

22.11.2024

YVV/1933/2024

Sisäministeriön kirjaamo

kirjaamo.sm@gov.fi

Sisäministeriön kansliapäällikkö

Kirsi Pimiä

kirsi.pimia@gov.fi

Yhdenvertaisuusvaltuutetun lisäselvitys- ja tietopyyntö asiassa YVV/1933/2024

Yhdenvertaisuusvaltuutettu kiittää sisäministeriötä 5.11.2024 toimitetusta vastauksesta valtuutetun 11.10.2024 tekemään tieto- ja selvityspyyntöön.

Sisäministeriön selvitys liitteineen vahvistaa entisestään asiassa syntyneen selkeän olettan Suomen perustuslain 6 §:n sekä yhdenvertaisuuslain 8 §:n ja 10 §:n mukaisesta lainvastaisesta syrjinnästä uskonnon perusteella pakolaiskiintiön kohdentamisen valmistelussa.

Yhdenvertaisuuslain 28 §:n mukaan, mikäli asiaa käsiteltäessä esitettyjen selvitysten perusteella voidaan olettaa syrjinnän tai vastatoimien kieltoa rikotun, vastapuolen on kumotakseen oletuksen osoitettava, että kieltoa ei ole rikottu.

Lisäselvitys- ja tietopyyntö

Edellä esitetyn perusteella sekä ulkomaalaislain 90-92 §:n valossa ja ottaen huomioon, että sisäministeriö itse on todennut, että Suomen pakolaiskiintiön kohdentamista koskevan päätöksen pohjana on UNHCR:n vuosittainen arvio pakolaisten uudelleensijoittamistarpeista maailmassa ja UNHCR:n esitys Suomelle sekä, että kansainvälisen suojelun tarve on tärkein pakolaisten uudelleensijoittamisen peruste, yhdenvertaisuusvaltuutettu pyytää sisäministeriötä vastaamaan seuraavaan lisäselvitys- ja tietopyyntöön:

- 1) Sisäministeriön toimittamista asiakirjoista käy ilmi, että UNHCR on antanut heinäkuussa 2024 Suomelle esityksensä vuoden 2025 pakolaiskiintiön kohdentamisesta.

UNHCR on ehdottanut Suomen pakolaiskiintiön kohdentamiseksi seuraavaa: syyrialaiset pakolaiset Turkissa (30 % - 150 henkilöä), afganistanilaiset pakolaiset Iranissa (40 % - 200 henkilöä), [REDACTED]

[REDACTED] ETM-mekanismiin evakuoituit pakolaiset (20 % - 100 henkilöä) sekä 10 % pakolaiskiintiöstä (50 henkilöä)

[REDACTED] hätätapaukset [REDACTED].

Sisäministeriön laatimassa 17.10.2024 päivätyssä muistiossa sisäisen turvallisuuden ja oikeudenhoidon ministerityöryhmälle esitetään kuitenkin kiintiön kohdentamista siten, että kongolaisia pakolaisia Ruandasta olisi 250 henkilöä, afganistanilaisia pakolaisia Iranista olisi 75 henkilöä, syyrialaisia pakolaisia Turkista olisi 75 henkilöä, venezuelalaisia pakolaisia Perusta olisi 60 henkilöä, Libyasta Ruandaan ETM-järjestelmän puitteissa siirrettyjä henkilöitä taas 30 ja hätätapauksia ilman alueellista rajausta olisi 10 henkilöä.

Selvityksestä käy edelleen ilmi, että sisäministeriön poliittinen johto 30.8.2024 ministeriön virkahenkilöille on linjannut, että pakolaiskiintiö tulisi kohdentaa seuraavasti: Kongolaisia 250 henkilöä, Venezuelalaisia 120 henkilöä, Afganistanilaisia 50 henkilöä, Syyrialaisia 50 henkilöä, ETM Ruandasta (Sudan, Etiopia) 30 henkilöä.

Toimitetuista asiakirjoista käy ilmi, että pakolaiskiintiövirkamiestyöryhmässä esimerkiksi työ- ja elinkeinoministeriö on kommentoinut kohdentamishdotusta seuraavasti: *venezuelalaisten määrän kasvattamista syyrialalaisten ja afganistanilalaisten kustannuksella on vaikeaa pitää perusteltuna, kun aiempaa kokemusta vastaanotosta ei vielä ole* [REDACTED]

[REDACTED]. Myös ulkoministeriö on katsonut, että *afgaanipakolaisten ja syyrialaispakolaisten määrän tulisi UNHCR:n heinäkuisen ehdotuksen mukaisesti (200 afgaanipakolaista ja 150 syyrialaispakolaista) muodostaa merkittävä osa Suomen pakolaiskiintiöstä.*

Ulkoministeriön edustajan todetaan myös (s-postiviesti 9.10.2024) ilmaisseen, että koko pakolaiskiintiön tulisi perustua UNHCR:n arvioon globaalista uudelleensijoittamisen tarpeesta. UM toteaa myös, että kristinuskosta ei voi olla kriteeri/peruste valinnoille (ellei kyse ole nimenomaan kristinuskosta johtuvasta vainosta ja siitä syntyneestä pakolaisuudesta).

Pakolaiskiintiövirkamiestyöryhmän kokouksessa 20.8.2024 esitetyssä sisäministeriön laatimassa diaesityksessä todetaan sisäministeriön poliittisen johdon preferensseinä muun muassa, että *luovutaan hätätapauskiiintiöstä ja ETM valinnoista, joiden tilalle tulisi valita pakolaisia Venezuelasta; painotetaan erityisesti sellaisia kansalaisuuksia,*

jotka saadaan tarvittaessa palautettua takaisin kotimaahansa; kristityt pakolaiset; ja että terveydenhuollon kantokyky huomioidaan.

Ulkoministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, maahanmuuttovirasto ja suojelupoliisi ovat kommentoineet UNHCR:n ehdotusta sekä sisäministeriön poliittisen johdon linjauksia pakolaiskiintiövirkamiestyöryhmän kokouksessa 20.8.2024 (muistiinpanot).

Ottaen huomioon edellä todettu sekä perustuslaista, yhdenvertaisuuslaista ja Suomea sitovista kansainvälisistä sopimuksista johtuvat yhdenvertaisuusperiaatteen noudattamisen ja syrjinnän kiellon velvoitteet, sekä ulkomaalaislaissa säädetyt kriteerit pakolaiskiintiön kohdentamiseksi sekä oleskeluluvan myöntämiselle pakolaiskiintiössä, pyydämme sisäministeriötä perustelemaan, mikä on säädösperusta ja mihin perus- ja ihmisoikeuksien kannalta hyväksyttävään tavoitteeseen ohjeistus preferoida kristittyjä pakolaisia perustuu. Tämän lisäksi pyydämme perusteluja, miksi on päätetty poiketa UNHCR:n esityksestä sekä yksilöimään, millä perusteella valmisteluun osallistuneiden yhteistyöviranomaisten näkemykset eivät näytä vaikuttaneen 17.10.2024 kirjatun muistion esitykseen päätökseksi vuoden 2025 pakolaiskiintiön kohdentamiseksi. Pyydämme myös toimittamaan ulkoministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriön kirjalliset kommentit sisäministeriölle (viit. s-posti 9.10.2024) valtuutetulle.

- 2) Toimitetuista asiakirjoista käy ilmi, että syyrialaisen pakolaisten kohdalla painotettaisiin ryhmän sisäisten vähemmistöuskontojen edustajia. Pyydämme yksilöimään, mihin humanitaariseen riskiarvioon tai muuhun perusteeseen kyseessä oleva painotus on pohjautunut. Pyydämme toimittamaan kaikki kyseessä olevan asiakokonaisuuden valmisteluun vaikuttaneet dokumentit, kuten asiantuntija-arviot ja muut asiakirjat.
- 3) Sisäministeriön toimittamasta selvityksestä ilmenee, että poliittisen johdon linjauksissa on esitetty, että kiintiöpakolaisten valinnassa tulisi painottaa erityisesti sellaisia kansalaisuuksia, jotka saadaan tarvittaessa palautettua kotimaahansa. Pyydämme sisäministeriötä perustelemaan mikä on säädösperusta tälle painotukselle ja perustelut kyseiseen linjaukseen sekä tarkentamaan, minkälaisia ohjeita asiassa on annettu sekä mihin mahdollisiin arvioihin ja tietoihin linjaus on perustunut. Pyydämme lisäksi yksilöimään, minkälainen painoarvo valmistelussa pakolaiskiintiön kohdentamiseksi on ohjeistettu annettavan palautusta koskevalle asiakokonaisuudelle.
- 4) Selvityksestä ja sen liitteistä ilmenee, että sisäministeriön poliittinen johto on ohjeistanut jättämään pois hätätapauskiintiön sekä ETM-järjestelyn kautta tulevat pakolaiset ja valitsemaan tilalle pakolaisia Venezuelasta. Muun muassa pakolaiskiintiövirkamiestyöryhmän 20.8.2024 pidetyn kokouksen pöytäkirjasta

ilmenee, että sisäministeri ”toivoo myös hätätapauskiintiöstä ja ETM-valinnoista luopumista ja että näiden tilalle valittaisiin venezuelalaisia pakolaisia”. Pyydämme sisäministeriöltä selvitystä siitä, miksi venezuelalaisia pakolaisia on haluttu preferoida ja miksi on haluttu poiketa Suomen pitkäaikaisesta linjauksesta ottaa vastaan myös hätätapauksia, sekä tarkentamaan, minkälaisia ohjeita asiassa on annettu ja mihin mahdollisiin arvioihin ja tietoihin linjaus on perustunut.

- 5) Selvityksestä ilmenee, että UNHCR on lähettänyt vetoomuksen Suomelle hätätapauskiintiön säilyttämiseksi ja afganistanilaisten pakolaisten määrän lisäämiseksi. Pyydämme toimittamaan kyseisen vetoomuksen valtuutetulle.
- 6) Selvityksessä todetaan, että UNHCR:n esitys jaettiin sähköpostitse pakolaiskiintiövirkamiestyöryhmälle kommentoitavaksi, ja kommentit pyydettiin toimittamaan 23.8.2024 mennessä. 21.-26.8.2024 välisenä aikana ulkoministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, maahanmuuttovirasto ja suojelupoliisi ovat toimittaneet kirjalliset kommenttinsa sisäministeriölle. Pyydämme toimittamaan nämä kommentit ja siihen mahdollisesti liittyvät muut asiakirjat valtuutetulle.
- 7) Selvityksen liitteistä ilmenee, että sisäministeriön maahanmuutto-osaston virkahenkilö 27.8.2024 on lähettänyt ministerin erityisavustajalle luonnoksen diaesitykseksi erityisavustajien kanssa käytäviä keskusteluja varten. Pyydämme toimittamaan kyseisen version esityksestä valtuutetulle.
- 8) Selvityksestä ilmenee, että maahanmuuttovirasto, ulkoministeriö sekä työ- ja elinkeinoministeriö ovat lähettäneet kommentteja sisäministeriön virkahenkilön 30.8.2024 lähettämään ehdotusluonnokseen pakolaiskiintiön kohdentamisesta. Pyydämme toimittamaan kyseiset kirjalliset kommentit ja niihin mahdollisesti liittyvät muut asiakirjat valtuutetulle.
- 9) Selvityksen liitteistä (s-posti 9.10.2024) ilmenee, että sisäministeriön poliittinen johto on todennut, että ”tavoitteena on, että avun tarvitsijoiden joukosta saataisiin valikoitua sellaiset, joiden sopeutumiskyky Suomeen voidaan olettaa olevan jokseenkin hyvä”. Ottaen huomioon, että sisäministeriö 17.10.2024 laatimassaan muistiossa (s. 3) toteaa, että ”ulkomaalaislain mukaan Suomelle esitettävien henkilöiden kotoutumisen edellytykset arvioidaan valintatilanteissa” pyydämme sisäministeriötä perustelemaan millä perusteilla kotoutumisen edellytyksille on annettu painoarvoa jo kiintiöesityksen valmistelussa, miten tätä asiaa on käytännössä arvioitu ja mihin tietoihin arvio on perustunut. Pyydämme myös saada tähän arvioon mahdollisesti liittyvät asiakirjat, sekä perustelut siihen mikä tämän tavoitteen painoarvo on ollut tehtäessä muutoksia UNHCR:n esitykseen.
- 10) Selvityksestä ilmenee, että pakolaiskiintiövirkamiestyöryhmän jäsenet ovat 15.10.2024 mennessä lähettäneet kommentteja sisäministeriön laatimaan muistioon

ministerityöryhmää varten. Pyydämme toimittamaan nämä kirjalliset kommentit ja niihin mahdollisesti liittyvät muut asiakirjat valtuutetulle.

- 11) Pyydämme sisäministeriötä perustelemaan ja yksilöimään, mihin terveydenhuollon kantokyvyn huomioimisella on pyritty ja miten asiaa on tältä osin valmisteltu. Mikäli valmistelussa on annettu ohjeistusta tältä osin, pyydämme oheistamaan sen selvitykseenne. Pyydämme lisäksi toimittamaan kaikki tähän liittyvät asiakirjat ja sähköpostiviestit.
- 12) Lopuksi pyydämme selvityksen siitä, miten asian jatkovalmistelussa tullaan huolehtimaan siitä, ettei pakolaiskiintiön kohdentamista koskevassa päätöksenteossa tapahdu lainvastaista syrjintää uskonnon tai muun laissa kielletyn syrjintäperusteen perusteella.

Selvyyden vuoksi yhdenvertaisuusvaltuutettu painottaa, että mikäli sisäministeriö ja sisäisen turvallisuuden ja oikeudenhoidon ministerityöryhmä jatkaa asian valmistelua 17.10.2024 valmistellun esityksen pohjalta, on olemassa ilmeinen riski siitä, että päätöksenteko perustuu lainvastaiseen, syrjivään ohjeistukseen julkisen vallan käytössä. Tämän johdosta yhdenvertaisuusvaltuutettu suosittaa vahvasti, että valmistelussa palattaisiin YK:n pakolaisjärjestö UNHCR:n pohjaesitykseen ja, että jatkovalmistelussa perusteltaisiin yksityiskohtaisesti ja läpinäkyvästi, lainmukaisilla ja ei-syrjivillä perusteilla, mikäli UNHCR:n esitykseen mahdollisesti halutaan tehdä muutoksia.

Pyydämme sisäministeriötä toimittamaan pyydettyt tiedot ja selvityksensä edellä esitettyihin kysymyksiin yhdenvertaisuusvaltuutetulle viimeistään 5.12.2024.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun sijainen

Robin Harms

Asiantuntija

Airin Bahmani

Tiedoksi

Valtioneuvoston oikeuskansleri